

Gospodarski List

za kmetijstvo, svilorejo, obrtnijo in druge deželne potrebe.

zhaja 10. in 25.
vsakega meseca.

Velja za pol leta
1 goldinar a. v.

Izdaje ga c. k. kmetijska družba goriška.

TEČAJ II. V Gorici dne 25. januarja 1870. LIST 2.

Zapopadek: 1. Razglas, 2. oznanilo, 3. o hlevskem in o umetnem gnoju, 4. Ramie, nova rastlina za predivo, 5. Ali je koristno trte v nogradih grubati, 6. Kmetijski novičar.

Razglas.

Podpisano predsedništvo naznanja, da je glavni odbor sklenul, sklicati občini zbor na dan 21. prihod. meseca, svečana t. l. ob 11. uri predpoldne, in vabi torej vse častite ude, da blagovolijo se vdeležiti tega zbora, pri katerem se bo na podlagi novih naših pravil sledeče obravnavalo in scer:

1. Volitev predsednika in podpredsednika.
2. Odborovo poročilo o njegovem delovanji v pret. letu 1869.
3. Letni račun stroškov v l. 1869.
4. Prevdarek stroškov za l. 1870.
5. Predlogi glavnega odbora v zadevi deželne kmetijske šole.
6. Imenovanje novih udov.
7. Predlogi posameznih družbenikov.

Zborovalo se bo v mestni dvorani Goriški.

Od c. kr. kmetijsko družbe

v Gorici 10 januarja 1870.

Predsednika namestnik

CORONINI

Tajnika namest.

Pa

Oznanilo.

Daje se stem na znanje goriškim živinorejcem da je kmetijska družba začasno v rejo izročila od nje kupljenega bika Mariadvorskega plemena Janezu Macuz-u v Gorici (v mesarskih ulicah br. 402), kterega se zamore vsak poslužiti in sicer *brezplačno*.

Ob enem se naznanja, da zdaj tudi Sežanski živinorejci se smejo posluževati bika, kterega je kmetijska družba v Sežani v rejo izročila, in sicer *brezplačno*.

Od c. kr. kmetijske družbe

v Gorici dne. 10. januarja 1870.

Predsednika namestnik

CORONINI

Tajnika namestnik:
Pasqualis

O hlevskem in o rudskem ali umetnem gnoju.

Učenost nas uči, kako zamore rastlina živeti in ktere snove hrane so ji potrebne da se lepo razvija; torej zemlja v kateri ima živeti rastlina, more imeti dovolj tej rastlini potrebnih snov. Ravno tako je znano da zemlja zgubi vsako leto nekoliko redivnih snov in da je treba z gnojem ji pripomoči, da postane zopet pripravna in zmožna, rediti druge rastline.

Pred nekoliko leti jeli so nekteri trditi, da je treba zemlji poverniti te snove ktere je rastlina iz nje povžila, ker orgenične snove že tako dobivajo rastline iz zraka, in izrekli so, da rudske snove so naj boljši gnoj, in da rudski gnoj sam zadostuje zemlji, in v resnici pričeli so nekteri kmetovavci ceniti tako visoko rudski gnoj da so prezirali hlevski gnoj in bili so v slepi misli, da je gotova njih reč z rudskim gnojem. Nikakor mi ne nameravamo tajiti posebno vrednost in hasnost tako imenovanih umetnih gnojev, ali ravno tako mi prepričani trdimo, da pravi kmetovavec ceni gotovo hlevski gnoj, brez da zametava omenjene gnoje. Kakor povsod, tako je tudi prenapetost pregreha, ktera kmetovavca marsikterikrat kaznuje. Res so nekteri skušali mesto hlevskega gnoja samo rudski gnoj rabiti in menili so da je edino pravo in umno. Ali marsikteri je imel le slab vspeh, ker ni pazil na sostavo gnoja na zemljo in na rastline, kterim naj bi gnoj. V slepoti so tavalili in mislili, da (umetni) rudski gnoj iten edini gnoj.

Kemične preiskave so jim kazale, da rastline povžijejo iz zemlje posebno pepelik (Kali) in fosforno kislino, in menili so torej, da je zadosti, da se povrne zemlji pepelik in fosforna kislina kar se najde v rudskih gnojih, in popustili so natančnejše preiskavati zemljo, da bi znali, katere druge snove ji je treba dodjati, da postane zopet rodovitna. Izid takega gnojenja je bil gotovo važen; eden je posebno cenil in hvalil take rudske gnoje, drugi zopet jim je vso moč odrekal.

Če mi toraj resno to stvar presodimo, hitro najdemo, da ni čuda, ako so izidi tako različni, tisti ki je rabil rudski gnoj za zemljo, koja je imela vse druge potrebne snove, je imel dober uspeh, ali tisti, ki je potrosil rudski gnoj na zemljišče, ktero ni imelo potrebnih organskih in drugih snov, je vidil, da je njegova umetnost revna.

Naša naloga je toraj danes, da te gnoje nekoliko omenimo in popišemo.

Gotovo je hlevski gnoj naj boljši, kar mi tudi hočemo dokazati in prepričati smo, če bi mi znali in trudili se, na hlevski gnoj dobro paziti, in če bi znali ga dobro goditi in vse njegove lastnosti spoznavati, da bi ne bilo treba, veliko segati po drugih gnojih. Kemične preiskave kažejo, da so v hlevskem gnoju organske in rudske snove, in skušnje pričajo, da so organske in rudske snove v hlevskem gnoju v posebno vgodnem razmerju, kakor v nobenem drugem gnoju. Nekteri trdijo, da rastline iz zemlje povžijejo le rudske snove, in organske snove pa same iz zraka dobivajo; to se nam zdi neverjetno in mi menimo — nikakor pa ne trdimo da one tudi iz zemlje dobivajo organske snove.

Če nekoliko iz fiziološkega stališča preiskujemo, najdemo, da rastline potrebujejo *rahlo zemljo*, da zamore zrak v njo dohajati, *gorkoto* in *mokroto*; in ravno hlevski gnoj ima te fizikalne lastnosti, katere umetnem gnoju skor popolnoma manjkajo.

Na gnojišči najdemo v gnoju gorkoto, koja prihaja od razkrojenja gnoja. Ravno tako se, sicer v manjši meri, godi v zemlji, če jo pognojimo z hlevskim gnojem. Tudi tu se še hlevski gnoj razkroji in stori s tem gorkoto, koja je gotovo službna in koristna rastlinam v zemlji. (Dalje prih.)

Samie, nova rastlina za predivo.

V južnih krajih severne Amerike so pričeli novo rastlino za predivo saditi, imenovaje jo Ramiè. Ta rastlina je doma na otoku Java in že leta 1844 so jo prinesli v Evropo, kjer so ji dali botanično ime: „Boehmeria tenacissima.“ Pričeli so skušati in najdlji so, da lakno te rastline je posebno lepo in močno. To je pripomoglo, da so v Indiji močno sadili to rastlino, in pridelali so prav dobro predivo. Leta 1867 so se tudi v severni Ameriki poprijeli te rastline, in vspeh je tako velik, da se v tistih krajih posebno širi ta rastlina. Tako se glasijo sporočila iz severne Amerike, ktere tudi hvalijo, da tej rastlini zadostuje bolj revno peščeno zemljišče in srednje obnebe. To spričujejo skušnje, da tudi na Bavarskem in sploh na Nemškem je tej rastlini podnebeje vgodno, ker v teh deželah so se skušnje dobro obnesle.

Amerikanci so se s posebno marljivostjo poprijeli te rastline, ker stroški za obdelovanje niso veliki, in tudi mraz ji ne škoduje, kakor tudi do zdaj ni znano, da bi jo kateri mrčesi nadlegovali.

Ta rastlina ima pod lubom (pod kožo) vlakno, katero je enako laknu konoplje. Rastlina je več letna, in ni treba torej vsako leto jo na novo saditi.

Ker je lakno jako lepo belo, blišče, tako da je celo surovi svili enako, in ker je tudi močno in sposobno, razne barve sprejeti brez škode, hočemo tudi mi nekoliko skušati s to rastlino in na poskuševališči za kmetijske rastline naše kmetijske šole je že odločeno za to rastlino posebno zemljišče. Obečamo natanko sporočilo o izidu poskušnje s to novo rastlino, kakor hitro bomo znali o njej natančno govoriti in gotovo bomo potem, če se nam naša skušnja dobro obnese našim častitim bralcem obširno popisali rejo te rastline.

Ali je koristno trte v nogradih grubati.

Gotovo da ! in tudi lahko nam je to dokazati. Mi znamo, da trta je rastlina, ktera je posebno pripravna z umom obdelana nam pri-
našati obile pridelke.

Če bi mi pustili, terto rasti, videli bi, kako ona zdivja ; ali u-
nen vinorejec jo lepo oskerbuje ji streže, jo obrezuje, ji zemljo rah-
piji, in ona mu obilo poplačuje njegovi trud. On poišče terti

pripravno zemljišče, jo vsadi, in jo, ko je potem mladike pognala vsako leto porezuje do nekterih očes, in tako trti, streže dokler ne omaga. Poprašajmo pa, kaj je zdaj storiti, ko je trta nam odpovedala roditi? Mar jo moramo izkopati in zemljo, da k novi moči pride, dobro gnojiti, in med tem več let s kakim drugim sadom obsaditi, in zdaj še le zopet nove trte zasaditi, ktere še le v 3 letih začno roditi? To bi ne bilo prav, ker ravno z grubanjem lahko cele vinograde pomladimo, brez da bi mogli stare terte izkopati, in z drugimi mladimi nadomestiti; to bi stalo veliko, in kteremu, gospodarju je všečno in mogoče, tako delati? Namesto da bi stare trte iz nogradov izkopali, treba jih je pomladiti z grubanjem.

Na Francoskem i. t. d. kjer je vinoreja doma, navadno cele nograde z grubanjem pomladujejo, in tudi vsak umen vinorejec, ki je to skušal zna govoriti in hvaliti to delo. Opomniti moramo, da tudi ne smemo čakati, da trta postane prestara, slabotna, tako da letne mladike iz starega lesa komaj 3 očesa nastavijo; ko je trta jela pešati, treba je na grubanje misliti da požene njena letna mladika saj še 10 očes.

Naj bolji čas za grubanje je v jeseni, ker skušnja jasno kaže da v jeseni grubana trta je v rasti od take, ktera je bila pogrubana spomladi, za celo leto naprej, in gotovo taka v jeseni pogrubana trta, če ni bila prav preveč oslabela, že v prvem letu rodi, kar pri spomladi pogrubani trti ni navadno in gotovo. Sploh se dajo trte v kratkem času zelo pomnožiti, in gotovo je grubanje tisto delo pri trtoreji, ktero bi se jako bogato splačevalo ker grubenice če ne koj v prvem letu, gotovo v prihodnih letih bogato rodé. Tudi je v jeseni pogrubana obvarovana zmezline, ker pripeti se tudi, da pozimi zgornje očesa pozebejo po poledji ali po hudem mrazu, in če tako terta trpi, se tudi spomladi celo ne da grubati. Nekteri nemški vinorejci priporočajo grubanje že zelenih trt. Mi mislimo pa, ker nove mladike še le mesca junija poženo, intoraj v rasti močno zaostajajo, da so take mladike v jeseni v nevarnosti zmrzline za bolj gorke kraje pa kakor ravno za našo deželo bi bilo mogoče tudi zelene trte grubati in namenili smo se, da sami to poskusimo in da poprosimo tudi nektare prijatelje vinorejce, da to poskusijo in nam blagovoljno izid naznanijo. Slednič pa živo priporočamo, da le prav zdrave trte smemo grubati.

Negodne, ali zmrzlini poškodovane trte ne boje pognale in vse naše delo bo zastonj.

(Dalje pri

Kmetijska šola v Gorici.

Z veseljem sporočamo našim častitim bralcem o svečanosti, s katero se je danes to je 25. t. m. odprla naša deželna kmetijska šola. Nadjamo se, da vstrezamo častitim bralcem, ktere gotovo zanimiva ta nova šola, če nekoliko priobčimo to svečanost.

Ob 10. uri predpoldne bila je v veliki cerkvi sveta maša, ktere so se vdeležili učitelji in učenci; od tod so šli v deželno dvorano, kjer je bilo zbrano obilo imenitnih gospodov, prijateljev kmetijstva.

Gospod deželni glavar pozdravlja nazoče in govori o tej šoli in scer v italijanskem jeziku.

Ko je gospod deželni glavar končal ta govor, naprosi g. Povše-ta, učitelja kmetijstva, da priobči zapopadek tega govora v slovenskem jeziku, in g. Povše prične izpolniti njemu častno izročeno nalogo:

Vsled želje visokočastitega gospoda deželnega glavarja čestitam si v slovenskem jeziku priobčiti zapopadek govora, ktere ga je imel zdaj visokoblagorodni gospod dež. glavar v laškem jeziku.

Gospod deželni glavar je v govoru omenil, da se je že davno in sploh čutila potreba kmetijske šole v naši deželi, v kateri bivajo veči del kmetovavci.

Kolikor večja bila je želja, to šolo ustanoviti, toliko večje so bile težave; in čeravno sta se tukajšna kmetijska družba in deželni zbor, jako živo trudila, vender ni bilo mogoče, to že tako dolgo in živo zaželjeno podvzetje popred ko danes vresničiti.

Glavni zadržki so zdaj srečno premagani in gospod deželni glavar pozdravlja z veseljem dao, s katerim mu je došla čast, vdeležiti se svečanosti, s katero se zdaj odpira ta nova šola poknež. grofije Goriške in Gradiške. Ker je torej želji in potrebi naše dežele zadosteno, zdi se gospodu dežel. glavarju dolžnost, spominjati se s hvaležnim srcem naše veliko zaslužne kmetijske družbe, ktera se je, spoznavši svojo dolžnost, ter živo potrebo in važnost kmetijstva v tej deželi trudila in hitela z ustanovljenjem to šole; zdi se tudi gospodu deželnemu glavarju dolžnost, izreči srčno zahvalo deželnemu zboru, kteri je spoznavši, da so za to napravo deželi naloženi denarni stroški seme če dalje večega pospešavanja deželnega blagostanja, dovolil potrebne denarne pomočke, in šteje si tudi visokoblagorodni gospod deželni glavar v dolžnost, izreči preserčno zahvalo visoki c. kr. vladi, ktera je visokodušno hitela na pomoč naši deželi pri napravi te šole.

In tem bolj je gospodu deželnemu glavarju ljubo omenjati, hvalevredno vzejemnost in podporo te nove ustanove, ker vidi lepo zagotovljeno prihodnost in gotovi razvitek te za nas jako važne učilnice.

Šola, ktere začetek svečano danes obhajamo, ima glavni namen, učeno, to je kmetijstvo ktero je po zaslugi slovečih, učenih mož rodov že tako razvito, da je vredno stati v vrsti drugih znanstev.

Ta šola ima namen, tudi v naši deželi širiti poduk o kmetijstvu in kmalu pride čas; ko ne bode kmetijstvo pri nas tista ponižna sužnja nevednosti, in zastaranih, krivih misli, ampak razsvetljena po učenosti, po skušnjah in novih iznajdbah bo povzdignjeno na ono stopinjo, ktero ji je narava odločila, to je, biti mali in izvirnik vsega človeškega napredka, ktero nam bo pomagalo najti izvirke materialnega blagostanja, katerih tiči jako obilno v zemlji naše dežele.

Da, Gospoda! kliče visokoblagorodni gospod deželni glavar in pravi, da goji gotovo prepričanje, da bode ta kmetijska šola doveršila ta namen, ker mu je že znana in dokazana iskrena skrb ravnateljstva te šole; marljivost pa, s ktero bodo gotovo vsi učitelji delali in važnost in korist te učenosti, ktera bode učence gotovo zanimivala, da bodo marljivo obiskovali šolo, so mu poročila srečnega vspeha in lepe prihodnosti te nove šole.

Potem govori gospod c. kr. namestništveni svetovalec baron Pino prav zanimivo, in k sklepu je tudi v slovenskem jeziku pozdravil učence, in jih opominjal k posebni marljivosti in vzajemnosti. Tudi gospod predsednik kmetijske družbe grof Coronini je prav zanimivo pojasnil ustanovljenje te nove šole in izrekal željo, da postane izvirnik napredka v tej deželi.

K sklepu te svečanosti je govoril ravnatelj te šole, ki je popisal zgodovino kmetijstva.

Popoldne bila je svečana obed, pri kateri so bile razne napitnice na lepo prihodnost naše mlade šole, in mi le še to izrečemo, da nebeški oče naj blagoslovi to novo ustanovo, ktera naj bode v resnici izvir kmetijskih znanstev za to deželo; in ravno tako želimo, da se jo vsi deželani prav živo poslužijo, kar mi upamo, tem bolj, ker je že zdaj v pričetku, veliko število učencev in scer 66. To število nam je veselo znamenje lepe prihodnosti, in naznanjamo, da v slovenskem oddelku jih je 50 vpisanih. Nadjamo se, da tudi slovenske občine storijo enake sklepe, kakor laške, ki so napravile ustanove, ktere podelijo mladenčem, da stopijo v kmetijsko šolo. To je lepo, in gotovo tudi mi Slovenci ne bomo zaostajali o tem, ampak vsestransko skrbeli, da bo štela naša šola mnogo slovenskih učencev, ki bode potem sad te šole razširili v vse kraje naše lepe dežele.

Kmetijski novičar.

Velika vrtnarska, izložba cvetlic, rastlin, sadja i. t. d. bo od 24. aprila do 1. maja 1870 na Dunaju. Pri tej izložbi se lahko vsakteri vde, lezi, vender more osem dni popred naznaniti pismeno vodstvu c. kr. vrt-narijske družbe na Dunaju, koliko potrebuje prostora, in ktere cvetlice

*) Ta govor priobčimo, ker zdi se nam prav zanimiv, in gotovo ga bodo naši bralci radostno prebrali.

Vred.

namerava poslati. Ravno tako ima vsak pravico pogajati se za darila, ktera so odločena za najboljše stvari.

Kdor želi kaj več o tem pozvediti, naj nam piše, da mu pošljemo k tem potrebne pravila.

„Slov. Gospodar“ nam naznanja, da bo c. kr. kmetijska družba stajerska letos napravila veliko izložbo raznih pridelkov kmetijskih in oberstnijskih v Gradcu. Upa se, da se izložbe ne bodo vdeležili samo štajarci, temuč vsi avstrijski državljani. Slovenski gospodarji! udeležite se tudi vi prav obilno z vašimi pridelki te izložbe, in pokažite svetu, da tudi vi niste zaostali v gospodarstvu.

Ta velika izložba je v spomin petdesetletnice c. kr. kmetijske družbe stajerske namenjen.

Iz seje občnega zbora od dne 28. novembra 1869 imamo sporočati imena novih udov, ktere je občni zbor izvolil kot družbenike c. kr. kmetijske družbe:

Gospodi Josip Zorn, učitelj v Št. Petru

„ d. or Josip Gasparini, odvetnik v Gorici

„ Karol Grof Coronini, grajsčak v Gorici

„ Josip Vendramin, grajsčak v Biljani

„ Vincenz Dreossi, grajsčak v Červinjanu

„ Josip Fonzari, oskerbnik v Št. Mauru

„ France Čebular, župnik v Poviru

„ Andreja Cozian v Žirjeh

„ Karol d. or Ohlsen, ravnatelj kmetijske šole

„ Franjo Povše, učitelj kmetijstva na deželni kmetijski šoli v Gorici.—

Z velikem veseljem priobčujemo, da je v tej seji zbor sklenul, počastiti občino Srpenico z sreberno svetinjo, ker je ona prva, občina ktera je z njenim velevažnim sklepom pokazala, da ji je v resnici mar za pogojzdevanje, za napredek sploh, ker spoznava, da kozjoreja gotovo ovira pogojzdevanje, in da jo je treba popolnoma odstraniti, ako hočemo, zopet kterikat zagledati z drevesi obraščene zdajne pusčave. Le tako naprej, vrla občina! in gotova je vaša reč. Mi pa želimo, da je ona izgled drugim občinam, ter se nadjamo da enake občinske sklepe tudi od drugih občin kmalu slišimo.

 Častite gospode, kterim smo poslali „Gosp. list“ prosimo, da blagovolijo nam naznaniti če imamo jim še pošiljati naš list, da znamo potem pri tiskarju vrediti število potrebnih listov.

Vredništvo.